

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах

2019 р., № 62, Т. 2

Збірник наукових праць

виходить шість разів на рік

Головний редактор:

Сущенко А. – доктор педагогічних наук, професор

Заступник головного редактора:

Сущенко Л. – доктор педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:

Бесараб А. – доктор наук із соціальних комунікацій, доцент;

Дяченко М. – доктор педагогічних наук, доцент;

Захаріна Є. – доктор педагогічних наук, доцент;

Іваницький О. – доктор педагогічних наук, професор;

Кравченко В. – доктор педагогічних наук, доцент;

Мазін В. – доктор педагогічних наук, доцент;

Сущенко Т. – доктор педагогічних наук, професор.

Іноземні члени редакційної колегії:

Олександр Скалій – доктор філософії (Республіка Польща);

Цісюань Вей – доктор філософії (Китайська Народна Республіка).

Технічний редактор: Н. Ковальчук

Дизайнер обкладинки: А. Юдашкіна

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2019. Вип. 62. 242 с. Т. 2.

Сайт видання:

www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua

Засновник:

Класичний приватний університет
Свідоцтво Міністерства юстиції України
про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 15844-4316Р від 16.10.2009 р.

Видавець:

Класичний приватний університет
Свідоцтво Державного комітету
інформаційної політики, телебачення
та радіомовлення України
про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3321 від 25.11.2008 р.

*Входить до Переліку фахових видань,
в яких можуть публікуватися результати
дисертаційних робіт на здобуття наукових
ступенів доктора і кандидата наук з педагогічних
наук, на підставі Наказу МОН України
від 29.12.2014 № 1528 (Додаток 11).*

Видання рекомендовано до друку
та поширення через мережу Internet
Вченою радою
Класичного приватного університету
(протокол № 5 від 30.01.2019 р.)

Усі права захищені.
Повний або частковий передрук і переклади дозволено
лише за згодою автора і редакції.
При передрукуванні посилання на збірник наукових праць
«Педагогіка формування творчої особистості
у вищій і загальноосвітній школах»
обов'язкове.

Редакція не обов'язково поділяє думку автора
і не відповідає за фактичні помилки,
яких він припустився.

Адреса редакції:
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б.
Телефони/факс: +38 098 24 61 364.

Здано до набору 11.01.2019.
Підписано до друку 04.02.2019.
Формат 60×84/8. Цифровий друк. Тираж 150 пр.

ЗМІСТ

ВИЩА ШКОЛА

<i>Н. М. Aliksieieva, O. A. Chernieha</i> ELECTRONIC SUPPORT IN DIAGNOSTICS, MONITORING AND EVALUATION OF EDUCATION RESULTS OF FUTURE SOCIAL EDUCATORS.....	6
<i>Г. Л. Андросюк, Т. А. Цепко</i> МОТИВАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	11
<i>Т. В. Бабенко</i> САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ.....	17
<i>К. М. Байша</i> ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ І ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	22
<i>Л. М. Білас</i> АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ У СФЕРІ ЛІТЕРАТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	27
<i>Н. П. Вільховченко, Г. І. Шайнер</i> ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» У КОНТЕКСТІ МЕДІАОСВІТИ.....	31
<i>Л. О. Геленко</i> МІЖКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ЯК НАУКОВА І ПРАКТИЧНА ПРОБЛЕМА.....	35
<i>Т. О. Honcharova-Ilina</i> SYNERGETIC APPROACH TO TEACHING ADULTS FOREIGN LANGUAGES IN THE CONTEXT OF LIFELONG LEARNING.....	39
<i>Т. М. Горохівська</i> ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ.....	44
<i>Ю. В. Грицкова</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ ІЗ СІМ'ЄЮ ДИТИНИ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	50
<i>О. О. Дехтярьова, І. В. Каденко</i> ВАЛЕОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	55
<i>Л. В. Дрожик</i> ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ МЕДИЧНИХ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ.....	60

<i>М. М. Дубінка</i> САМООСВІТА ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЯК ВИЩА ФОРМА ЙОГО САМОВИРАЖЕННЯ.....	65
<i>І. Б. Єрастова-Михалусь</i> МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ.....	71
<i>О. В. Загребельний</i> АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В РОБОТІ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ.....	77
<i>Ю. С. Золотько</i> ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ СТУДЕНТАМ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	82
<i>А. Г. Івершинь</i> ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ.....	87
<i>О. М. Ісвлєв</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	93
<i>О. С. Казачінер</i> РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ.....	98
<i>Л. В. Калініна, Н. Р. Прокопчук</i> ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСКУСІЙНОГО ПОЛЯ.....	103
<i>С. І. Кара, С. М. Хатунцева</i> КЛІНІЧНА ПРАКТИКА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ.....	108
<i>О. В. Керекеша-Попова</i> СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ.....	114
<i>Т. І. Козелець</i> МАКЕТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ДИЗАЙНУ.....	119
<i>В. Ф. Кудрявцева</i> МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЛИБИННОГО НАВЧАННЯ В КУРСІ МОРСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	124
<i>В. Ф. Муратова</i> ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	128

<i>Л. П. Науменко</i> ПРОЛОГОМЕНИ ДО КОНЦЕПЦІЇ НАВЧАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ.....	132
<i>Л. Л. Ордіна</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КУЛЬТУРОТВОРЧОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ.....	138
<i>О. М. Павленко</i> РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	142
<i>L. L. Petliovana</i> USEFUL ONLINE RESOURCES AND EDUCATIONAL TOOLS FOR TEACHING ENGLISH FOR TOURISM.....	147
<i>О. О. Приходько</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ».....	153
<i>I. I. Романов</i> МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ.....	157
<i>О. П. Савчук</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ.....	163
<i>О. А. Сивак, Ю. О. Станецька</i> ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ.....	168
<i>Н. Г. Сіденко</i> СТИЛЬОВИЙ СИНКРЕТИЗМ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ЯК СКЛАДНІСТЬ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЇХ СМISЛУ.....	173
<i>Н. М. Сінопальнікова</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДІТЕЙ ІЗ МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	177
<i>О. С. Скрипник</i> МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-ХОРЕОГРАФА.....	181
<i>Р. В. Слухенська, А. М. Медвідь, С. М. Первухіна</i> МИСЛЕННЄВО-МОВЛЕННЄВИЙ КОМПОНЕНТ ТВОРЧОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ.....	186
<i>М. О. Сокол, О. М. Царик</i> ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	191

<i>О. О. Сташук</i> ДО ПРОБЛЕМИ ОПЕРАЦІЙНО-КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В ЦЕНТРАХ РАННЬОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ.....	195
<i>Н. М. Стеценко</i> ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	201
<i>І. О. Сяська</i> ПЕРЕДУМОВИ ТА ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ВИЩУ ПЕДАГОГІЧНУ ОСВІТУ.....	206
<i>Г. Г. Тараненко</i> ЛОГІКО-ФОРМУЮЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ФОРМУВАННІ ЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	211
<i>Н. М. Тимощук</i> ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ BLENDED LEARNING ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНОМУ (АГРАРНОМУ) ЗВО.....	216
<i>К. Ю. Тушко</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	221
<i>О. О. Frolova</i> CURRICULUM RESOURCES IN NAVIGATION FOR INTERNATIONAL STUDENTS: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES.....	224
<i>Є. Л. Хачатрян</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ.....	228
<i>К. С. Червоненко</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.....	233
<i>І. О. Якушенко</i> НАПРЯМИ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	238

О. О. Сташук

викладач кафедри соціальної роботи
КЗ вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

ДО ПРОБЛЕМИ ОПЕРАЦІЙНО-КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В ЦЕНТРАХ РАНЬОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

У статті актуалізована проблема професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи в центрах ранньої соціальної реабілітації. Представлені окремі позиції сучасних науковців, що спонукають до продовження наукових розвідок щодо операційних та когнітивних складників цієї готовності. Представлено авторське бачення змісту операційно-когнітивного компонента в ракурсі сукупності специфічних професійно важливих знань та умінь цього фахівця. Аргументом на користь представленого переліку наведені результати опитування, проведеного у центрі ранньої соціальної реабілітації (м. Запоріжжя, 2018). Метою дослідження було з'ясування спектра потреб сімей, які виховують дитину раннього та дошкільного віку з особливими потребами, у соціально-педагогічних послугах. Зроблено висновки про те, що діти з особливими потребами та їхні батьки як прямі користувачі соціально-педагогічних послуг насамперед очікують продуктивної самодіяльної активності соціальних педагогів закладів ранньої соціальної реабілітації. Ступінь такої активності корелює із якістю та змістом їхньої підготовки у вищих закладах освіти. Зазначено, що вагомого значення у цьому контексті набуває систематичність якісного результату соціальної реабілітації, яка досягається шляхом використання фахівцями визначених соціально-педагогічних технологій. Використовуючи середовищний підхід та формулювання професійних завдань соціального педагога в умовах системи ранньої соціальної реабілітації, здійснено спробу запропонувати перелік цих технологій. Отже, розроблений автором сутнісний склад операційно-когнітивного компонента готовності майбутніх соціальних педагогів передбачає глибину розуміння сутності та змісту діяльності соціального педагога закладів, які надають послуги ранньої соціальної реабілітації; продуктивність опанованих студентами професійних умінь, їхню здатність забезпечити технологічність соціально-педагогічної діяльності з ранньої соціальної реабілітації.

Ключові слова: фахова готовність, компоненти готовності, професійні здатності, технології, особливі потреби.

Постановка проблеми. Проблема підготовки кадрів високої кваліфікації для установ ранньої соціальної реабілітації в Україні зберігає свою актуальність. Завдяки накопиченню практичного досвіду останнім часом змінюються стратегічні бачення щодо діяльності закладів, які надають відповідні послуги, уточнюється зміст і цілі роботи фахівців. Підходи до надання послуг дитині з особливими потребами поступово змінюються з «процедурних» до послуг цілісної системи раннього втручання, про що може свідчити прийняття у 2017 році Меморандуму про взаєморозуміння для запровадження національної платформи раннього втручання [11]. Відповідно, змінюються очікування основних користувачів та «замовників» ранніх соціально-педагогічних послуг – дітей з особливими потребами та їхніх батьків. На ринку праці починає превалювати тенденція пошуку такого фахівця закладу ранньої реабілітації, готового працювати в контексті міждисциплінарної, відкритої, сімейно-центрованої моделі. Зазначені зміни поступово науково осмислюються, що зумовлює перегляд змісту та методик підготовки

майбутніх фахівців з ранньої реабілітації у вищих закладах освіти. Зокрема, триває наукова дискусія щодо феномена професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи в центрах ранньої соціальної реабілітації та її операційно-когнітивного компонента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Система фахових знань, умінь і вимог до майбутніх соціальних педагогів міститься в освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійній програмі підготовки. У цих рамкових документах окреслено спектр професійно важливих знань, умінь та здатностей, які мають бути сформовані у фахівця для виконання ним професійних обов'язків. Він носить узагальнений характер і може бути застосований стосовно кожного соціального педагога незалежно від його спеціалізації та умов конкретного місця роботи.

Операційний та когнітивний складники готовності майбутнього соціального педагога вербалізують та науково обґрунтовують більшість сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема: Р. Вайнола, І. Демченко, Т. Дука,

І. Зверєва, Л. Зданевич, А. Капська, Ю. Кудінов, І. Кулик, Л. Міщик, І. Підлипняк, В. Поліщук, І. Сопівник, Є. Холостова, М. Галагузова, М. Мудрик, З. Фалінська та інші. Звернемося до окремих позицій. Так, Л. Зданевич виділяє «когнітивно-фаховий компонент» готовності педагога [6], І. Демченко визначає перцептивно-інтелектуальний, інформаційно-когнітивний, змістово-процесуальний показники готовності педагогів до фахової діяльності [5]. З. Фалінська зазначає, що практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих закладах освіти передбачає оволодіння студентами теоретичними основами соціально-педагогічної роботи, оволодіння ними вміннями та навичками практичної підготовки [17, с. 19]. І. Сопівник, Т. Дука, І. Підлипняк зазначають, що у структурі підготовленості студента до педагогічної діяльності доцільно розглядати, зокрема, когнітивну та практично-діяльнісну складові частини, які характеризуються взаємопов'язаністю та взаємозумовленістю [13, с. 59–65]. Складниками готовності фахівця соціальної роботи до здійснення професійних задач Ю. Кудінов визначає такі: відповідність рівня знань і умінь змісту виконуваних посадових обов'язків; професіоналізм, під яким автор розуміє поєднання умінь, досвіду та знань [8, с. 178–181]. Ключовими складниками професійної компетентності соціального педагога Н. Гордієнко визначає: систему психологічних, загальнопедагогічних та спеціальних фахових знань, а також систему фахових умінь [4, с. 101–104]. Окремі дослідники розглядають операційно-когнітивний складник професійної готовності майбутніх соціальних педагогів через інтегроване поняття «компетентність», яке охоплює мотиваційні, діагностичні, когнітивні, діяльнісно-операційні, соціальні, емоційно-ціннісні аспекти [9, с. 140–143]. Отже, представлені вище та інші автори актуалізують дослідження операційних та когнітивних складників готовності майбутнього соціального педагога. Проте залишається відкритим питання щодо сутності цього компонента у ракурсі підготовки соціального педагога до роботи з дітьми з особливими потребами раннього та дошкільного віку в закладах, які надають послуги ранньої соціальної реабілітації.

Мета статті – представити основні теоретичні та емпіричні результати дослідження щодо змісту та сутності операційно-когнітивного компонента фахової готовності майбутнього соціального педагога центрів ранньої соціальної реабілітації.

Використані методи дослідження: теоретичний аналіз та синтез, узагальнення; опитування та аналіз отриманих даних.

Виклад основного матеріалу. Аналіз нормативно-правових документів та теоретико-методичних робіт сучасних дослідників підвів нас

до гіпотези про те, що досліджуваний нами компонент готовності майбутніх соціальних педагогів доцільно розглядати у єдності трьох складників: по-перше, системності й об'ємності знань із ранньої соціальної реабілітації, глибини розуміння сутності та змісту діяльності соціального педагога з ранньої соціальної реабілітації; по-друге, продуктивності опанованих студентом умінь; по-третє, його здатності забезпечити технологічність соціально-педагогічної діяльності в умовах закладу ранньої соціальної реабілітації. Для підтвердження нашої думки наведемо результати окремих досліджень, які здійснювалися сучасними науковцями в проблемному полі нашого дослідження.

Так, Н. Сайко виділяє готовність майбутніх соціальних педагогів до соціальної реабілітації, яка, на думку авторки, виражається у розумінні студентом поняття «реабілітація» на основі соціалізаційних та/або інтегративних підходів; знання вікових особливостей дітей цієї категорії, з якою працюють; засвоєння знань щодо моделей реабілітаційної роботи [12]. Щодо продуктивних навичок соціального педагога, то авторка робить особливий наголос на його здатності до організації реабілітаційного середовища закладу та індивідуальної реабілітаційної роботи; використання діагностичних методик, які дають змогу вчасно помітити порушення у системі дитина-соціум; володіння методикою опори на сильні сторони особистості [12]. Тотожну думку щодо ключової ролі здатності фахівця створювати та постійно вдосконалювати корекційно-розвиткове середовище для дітей з особливими потребами висловлює І. Демченко [5].

Підготовленість майбутніх соціальних працівників до роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я Ю. Патик розглядає як результат їхньої спеціальної цілеспрямованої професійної підготовки, що передбачає обізнаність із психологічними та фізичними особливостями розвитку таких дітей, умінь виявляти та вирішувати їхні проблеми, забезпечувати повноцінний розвиток і соціалізацію, зберігаючи емоційно-позитивне тло діяльності [10, с. 55–58].

Л. Іщенко розглядає когнітивний та практично-діяльнісний складники готовності соціального педагога. Їхнім змістом, за твердженням авторки, є обізнаність із формами та методами соціально-педагогічної діяльності з соціальної реабілітації дитини раннього та дошкільного віку, обізнаність з діагностичними методиками щодо виявлення властивостей їхньої особистості, умінь організовувати процес соціальної реабілітації; умінь обирати оптимальні форми й методи соціальної реабілітації; умінь налагоджувати суб'єкт-суб'єктні взаємини в процесі роботи [7].

Т. Алексєнко підкреслює, що на результативність професійної діяльності фахівців соціаль-

ної сфери впливають як особистісні якості, так і обсяг та якість засвоєних знань, умінь і навичок щодо цілісного бачення соціально-педагогічної ситуації, уміння її прогнозувати, пропонувати й реалізовувати конструктивні шляхи її поліпшення [1, с. 13]. Автор осмислює сутність готовності майбутніх соціальних педагогів через сукупність сформованих у них фахових компетенцій (здатностей виконувати професійні функції на основі асимільованого теоретичного досвіду). Зокрема, автор виділяє: стратегічну компетенцію (здатність бачити проблему, її першопричини і детермінанти та вирішувати її, долучати до цього процесу інших фахівців), функціональну (вміння приймати управлінські рішення), корпоративну (вміння працювати у команді фахівців, особиста відповідальність за прийняті рішення), правову компетентність (обізнаність з чинним законодавством та іншими нормативними документами, що регулюють сферу соціального життя) [1, с. 12–16].

В. Сорочинська робить також наголос на продуктивності сформованих умінь майбутніх фахівців та виділяє низку здатностей соціального педагога щодо реалізації ним професійних завдань. На нашу думку, вони відіграють одне з ключових значень для фахівців центрів ранньої соціальної реабілітації, а саме: здатність моделювати спільну діяльність суб'єктів процесу; здатність передбачати варіанти вирішення проблем через включення дитини до спеціально організованої діяльності з урахуванням її особливих потреб; здатності залежно від конкретних обставин розвитку дитини обґрунтовувати мету діяльності, формулювати завдання, відбирати зміст, методи та форми впливу, окреслювати етапи роботи, регламентувати час і планувати спільні дії та на цій основі розробляти програму соціального розвитку для окремої дитини [14, с. 9]. А. Богуш актуалізує потребу у підготовці таких фахівців, які були б здатні керувати процесом соціального розвитку дитини та створювати сприятливі умови для реалізації кожної індивідуальності [2, с. 48–51].

Уточнюючи зміст операційно-когнітивного компонента готовності майбутнього соціального педагога до роботи в центрах ранньої соціальної реабілітації, ми пропонуємо бачення щодо сукупності знань та умінь цього фахівця. Для реалізації мети діяльності соціальний педагог з ранньої соціальної реабілітації має **знати**: нормативно-законодавчу базу з питань соціального захисту та реабілітації дітей раннього та дошкільного віку з інвалідністю та/або особливими потребами; теорії соціалізації та вікового соціального розвитку, методики та технології реалізації соціально-педагогічної діяльності в різних соціальних групах; методи та методики соціальної діагностики; методи, форми та технології реабілітаційної роботи з дітьми раннього та дошкільного віку; осо-

бливості функціонування закладів ранньої реабілітації; теорії раннього втручання; вітчизняний та міжнародний досвід надання послуг ранньої реабілітації; теорії моделювання освітньо-реабілітаційних систем; теорії ефективного міжособистісного спілкування; основи дошкільної педагогіки та андрагогіки, основи середовищної терапії та ерготерапії; основи тайм-менеджменту; основи вікової та загальної психології, вікову фізіологію; основи спеціальної освіти (логопедія, олігофренопедагогіка, тифлопедагогіка, сурдопедагогіка), основи спеціальної психології.

Для реалізації мети діяльності соціальний педагог з ранньої соціальної реабілітації має **вміти**: здійснювати первинне (повторне) оцінювання; організовувати первинну зустріч з сім'єю; організовувати консультативну бесіду із сім'єю та надавати відкриті консультативні послуги; планувати та здійснювати роботу із соціальної адаптації дитини; організовувати соціально-перетворювальне середовище, спрямоване на соціальний розвиток дитини, задоволення її соціокультурних потреб, підготовку до інтеграції у соціум; здійснювати соціально-педагогічну діяльність в умовах тандем-партнерства суб'єктів ранньої соціальної реабілітації; працювати в міждисциплінарній команді та координувати її діяльність у ракурсі соціального розвитку дитини; налагоджувати гармонійні дитячо-батьківські стосунки та конструктивні взаємини з оточуючими; організовувати соціальну практику дітей; організовувати проектну роботу; застосовувати інтерактивні методи в роботі з дітьми та батьками; здійснювати захисну діяльність; здійснювати домашнє візитвання, реалізовувати соціально-перетворювальну діяльність за місцем перебування дитини; розробляти індивідуальний шлях соціальної реабілітації за програмою (ставити цілі соціальної реабілітації, визначати оптимальні шляхи їх реалізації та ступінь досягнення), здійснювати соціально-педагогічний супровід сім'ї дитини, яка користується послугами ранньої соціальної реабілітації, застосовувати технологію супервізії [15, с. 63–65].

Вагомим аргументом на користь представленого переліку специфічних професійно важливих знань та умінь майбутнього соціального педагога центрів ранньої соціальної реабілітації є результати опитування, проведеного у центрі ранньої соціальної реабілітації (м. Запоріжжя, 2018). Дослідження проведено з метою з'ясування спектра потреб сімей, які виховують дитину раннього та дошкільного віку з особливими потребами, у соціально-педагогічних послугах. У опитуванні взяло участь 14 сімей, в яких виховуються діти 3–7 років з особливими потребами. Серед найбільш затребуваних батьками соціально-педагогічних послуг (у порядку зменшення значущості) виявлено такі. 100% батьків визначили потребу

у «наданні первинної консультаційної допомоги щодо особливостей соціального розвитку дитини» та «відкритості закладу реабілітації, який відвідує дитина (доступності інформації про нього, прозорості заходів, позитивному ставленні фахівців до консультування родини зі спеціалістами інших закладів тощо)». 92,9% батьків актуалізують потребу у «захисті права дитини на індивідуальну програму реабілітації та її повноцінну реалізацію». 85,7% опитаних вказують на актуальність послуг із «діагностики психосоціальних особливостей дитини», «визначення поточних можливостей та потенціалу сім'ї для реалізації завдань соціальної реабілітації дитини», «розробки та реалізації соціально-педагогічного складника індивідуальної програми реабілітації дитини», «захисту права дитини на отримання безоплатних послуг, гарантованих державою», «тандем-партнерство». 78,6% батьків вказують на потребу у таких соціально-педагогічних послугах, як: «визначення потреб дитини та її сім'ї», «системне відстеження процесу надання реабілітаційних послуг і досягнутих результатів», «психолого-педагогічні спостереження та аналіз динаміки соціального розвитку дитини», «захист права дитини на освіту в реабілітаційних закладах за індивідуальними навчальними програмами», «розвиток навичок самообслуговування», «організація гуртків для дітей за інтересами». 71,43% батьків вказують на потребу у таких соціально-педагогічних послугах, як: «інформаційна допомога, консультації, поширення матеріалів про можливості одержання соціальних послуг», «захист права дитини на матеріальне забезпечення», «опанування батьками навичок захисту прав, відстоювання інтересів», «участь у роботі лекотеки: ігрових педагогічних заходів, спрямованих на підтримку сім'ї», «налагодження гармонійних дитячо-батьківських стосунків», «формування у дитини навичок дотримання норм та правил соціально визнаної поведінки», «розширення меж доступного для дитини оточуючого світу, збільшення кола її інтересів», «розвиток здатності до вираження соціальних емоцій», «розвиток навичок безпечно поводитися у приміщенні та на вулиці», «розвиток у дитини здатності діяти відповідно до соціальних ролей».

На основі представлених результатів можемо наголосити на тому, що сім'ї, які відвідують центр ранньої соціальної реабілітації очікують від фахівців насамперед продуктивної роботи, яка несе в собі якісні та кількісні результати, що впливають на загальну результативність процесу. Продуктивної діяльності батьки потребують насамперед за такими напрямками:

1) Діагностико-прогностичні послуги (85,7% відповідей). Сутність цього різновиду соціально-педагогічної діяльності полягає в точному та якісному визначенні ключових труднощів соціального

змісту, виробленні соціально-педагогічного прогнозу щодо розвитку та побудові на цій основі індивідуальної програми соціального розвитку дитини з особливими потребами.

2) Дослідження виявило, що соціально-педагогічна діяльність фахівців центрів ранньої соціальної реабілітації має забезпечувати відкритість закладу та всіх послуг, які в ньому надаються (100% всіх відповідей).

3) Особливістю соціально-педагогічної діяльності в центрі ранньої соціальної реабілітації є активна соціально-перетворююча робота з розвитку у дітей раннього та дошкільного віку соціально важливих аспектів поведінки (60,3% відповідей).

4) Важливим аспектом діяльності соціального педагога в закладах ранньої реабілітації є організаційна та профілактична робота з батьками (54,3% та 30,36% відповідно), які виховують дітей з особливими потребами. Насамперед батьки потребують підтримки у формі рекреаційно-освітніх програм [16, с. 381–385].

Розгляд отриманих даних спонукає до логічного, на наш погляд, висновку. Продуктивна самодіяльна активність соціальних педагогів закладів ранньої соціальної реабілітації, якої насамперед очікують прямі користувачі послуг, прямо залежить від якості та змісту їхньої підготовки у вищих закладах освіти, системності та об'ємності знань із соціальної реабілітації, глибини розуміння сутності та змісту власної діяльності в умовах надання послуг раннього втручання. Великого значення у цьому контексті набуває систематичність або, інакше кажучи, «передбачуваність» якісного результату соціальної реабілітації, яка досягається шляхом використання фахівцями визначених соціально-педагогічних технологій. Ефективність процесу технологізації в соціально-педагогічній діяльності, за твердженням Р. Вайноли, полягає у: формуванні процесу; наданні йому цільової спрямованості, «векторності»; оптимізації соціально-педагогічної діяльності; забезпеченні сталості соціально-педагогічного процесу; створенні механізмів саморегуляції процесу; забезпеченні сприятливих для реалізації мети умов [3, с. 12–18].

Основи технологізації соціально-педагогічної діяльності закладені у роботах С. Архипової, Р. Вайноли, І. Зверевої, Г. Майбороди, Ю. Сурминої, Н. Туленкової, О. Тютюнник, А. Капської, Н. Краснової, С. Харченко, Л. Харченко, Є. Холостової, М. Шакурової та інших. У своїх роботах дослідники доводять беззаперечну цінність технологізації соціально-педагогічного процесу, що зумовило і в контексті нашого дослідження виділення такого складника операційно-когнітивного компоненту готовності соціального педагога, як «здатність забезпечити технологічність соціально-педагогічного процесу в центрі ранньої соціальної реабілітації». Використовуючи середовищний підхід та

формулювання професійних завдань соціального педагога в умовах системи ранньої соціальної реабілітації, ми здійснили спробу запропонувати перелік цих технологій. (Зазначимо, що у розумінні сутності поняття «соціально-педагогічні технології» займаємо позицію Р. Вайноли у тому, що це насамперед алгоритмізовані операції із застосуванням форм, методів соціально-педагогічної роботи, спрямовані на встановлення, збереження чи поліпшення соціального функціонування клієнта [3]. Запропонований нами перелік технологій побудований за принципом «від загального до конкретного» та містить такі позиції:

1) Технології здійснення соціально-діагностичної діяльності, в контексті яких розглядаємо технології первинного (повторного) оцінювання; технології визначення сильних сторін дітей раннього та дошкільного віку з особливими потребами; технології визначення поточних можливостей та потенціалу сім'ї для реалізації завдань ранньої соціальної реабілітації дитини; технології моніторингу процесу надання соціально-реабілітаційних послуг та динаміки соціального розвитку дитини раннього та дошкільного віку з особливими потребами;

2) Технології здійснення прогностичної діяльності соціального педагога, в контексті яких розглядаємо, зокрема, технології розробки та реалізації індивідуальних програм ранньої соціальної реабілітації дітей;

3) Технології організаційної та координаційної діяльності, серед яких ми розглядаємо: технології організації первинної зустрічі із сім'єю; технології організації соціально-перетворювального середовища для дітей раннього та дошкільного віку; технології соціально-педагогічної діяльності в умовах тандем-партнерства суб'єктів ранньої соціальної реабілітації; технології координації діяльності між-дисциплінарної команди щодо соціального розвитку дитини; технології організації тандем-партнерства суб'єктів ранньої соціальної реабілітації; технології домашнього візитування; технології соціально-педагогічного супроводу сім'ї дитини, яка користується послугами ранньої соціальної реабілітації; технології організації соціального патронажу; технології супервізорської роботи;

4) Технології консультативної роботи соціального педагога, зокрема: технології організації консультативної бесіди із сім'єю; технології надання відкритих консультативних послуг;

5) Технології превентивної (профілактичної) діяльності, зокрема: технології налагоджування гармонійних дитячо-батьківських стосунків та конструктивних взаємин з оточуючими; технології соціальної адаптації до умов центру ранньої соціальної реабілітації; технології опанування батьками навичок захисту прав, відстоювання інтересів; технології організації лекотеки;

6) Технології соціально-перетворювальної роботи, зокрема: технології організації проектної роботи; технології розвитку ресурсів сім'ї, яка виховує дитину раннього та дошкільного віку з особливими потребами; технології соціально-перетворювальної діяльності за місцем перебування дитини; технології організації соціальної практики дітей раннього та дошкільного віку;

7) Технології захисної діяльності соціального педагога в умовах надання послуг ранньої соціальної реабілітації.

Висновки і пропозиції. Розроблений нами сутнісний склад операційно-когнітивного компонента готовності майбутніх соціальних педагогів передбачає глибину розуміння ними сутності та змісту діяльності соціального педагога центрів ранньої соціальної реабілітації; продуктивність опанованих студентами професійних умінь, їхню здатність забезпечити технологічність соціально-педагогічної діяльності з ранньої соціальної реабілітації. Кожна з визначених складових частин потребує деталізації у вигляді уточнення показників та подальшого підбору діагностичного інструментарію, що стане нашою науковою перспективою.

Список використаної літератури:

1. Алексєнко Т.Ф. Теоретико-методологічні передумови та професійні вимоги до формування іміджу працівника соціальної сфери *Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери* : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. Хмельницький : ХІСТ Університету «Україна», 2011. 327 с.
2. Богуш А.М. Індивідуально-творче самовираження дітей дошкільного віку в ігрових ситуаціях *Особистість у єдиному освітньому просторі*. Запоріжжя, 2014. С. 48–51.
3. Вайнола Р.Х. Класифікаційні підходи до характеристики технологій соціальної та соціально-педагогічної роботи. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова Серія 11. «Соціальна робота. Соціальна педагогіка»*. Київ. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/7259/1/Vaynola.pdf>.
4. Гордієнко Н.В. Деякі аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів в умовах університетської освіти. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. «Психолого-педагогічні науки»*, 2012. № 3.
5. Демченко І.І. Готовність учителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти: структура та діагностика : навчально-методичний посібник. Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2014. 160 с. URL: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream>.
6. Зданевич Л.В. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми : авторе-

- ферат дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2014. 47 с.
7. Іщенко Л., Орос І., Ляховець О. Психолого-педагогічна діагностика готовності майбутнього вихователя до формування творчої особистості дошкільника. *Science and Education*. 2017. Issue 10. С. 82-89. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-10-10>.
 8. Кудінов Ю.В. Характеристика основних вимог до фахівця соціальної роботи. *Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери* : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. Хмельницький : ХІСТ Університету «Україна», 2011. 327 с.
 9. Кулик І.О. Інноваційні педагогічні технології як чинник формування навчальних компетентностей України – EU. *Modern Technology, Business and Law* : collection of international scientific papers : in 2. Part 2. *Current Issues of Legal Science and Practice. Management and Public Administration. Innovations in Education. Environmental Protection. Engineering and Technologies*. Chernigiv : CNUT, 2017. 208 с.
 10. Патик Ю.В. Формування підготовленості майбутніх соціальних працівників до роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. № 2 (109). 2016.
 11. Раннє втручання. URL: <http://rvua.com.ua/> (дата звернення: 1.10.2017).
 12. Сайко Н.О. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціальної реабілітації молодших підлітків у загальноосвітніх навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. Полтава, 2017. 634 с.
 13. Сопівник І., Дука Т., Підлипняк І. Діагностика професійної підготовленості студентів до педагогічної діяльності. *Science and Education*. 2017. Issue 12. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-12-8>.
 14. Сорочинська В.Є. Організація роботи соціального педагога : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 198 с.
 15. Шашук О.О. Зміст діяльності соціального педагога центру ранньої соціальної реабілітації (огляд рамкових документів). *Соціальна та життєва практика в структурі професійної підготовки: теорія і практика* : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції (17 травня 2018 року, м. Запоріжжя), 2018. 292 с.
 16. Шашук О.О. Потреби сімей у соціально-педагогічних послугах (за результатами опитування родин центру ранньої соціальної реабілітації). *Досвід і проблеми організації соціальної та життєвої практики учнів і студентів на засадах компетентнісного підходу до освіти (до 25-річчя Наукової школи педагогіки та психології життєтворчості)* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (12–13 жовтня 2018 року, м. Запоріжжя) / За заг. ред. В.В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2018. 436 с.
 17. Фалинська З.З. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2006. 23 с.

Stashuk O. On the problem of operating-cognitive component of future social pedagogues' readiness to work in early social rehabilitation centers

The article deals with the issue of the professional readiness of future social pedagogues to work in early social rehabilitation centers. Some viewpoints of modern scholars are presented, which encourage the continuation of scientific researches into the operational and cognitive components of this readiness. The author's vision of the content of the operational-cognitive component is presented in the perspective of specific, professionally important knowledge and skills of this specialist. The results of a survey conducted at the Early Social Rehabilitation Center (Zaporizhzhia, 2018) are presented as an argument for the provided list. The purpose of the study was to find out the range of needs in social and pedagogical services of families who bring up a child of early and preschool age with special needs. It is concluded that children with special needs and their parents, as direct users of social and pedagogical services, first of all expect a productive self-activity of social pedagogues of early social rehabilitation institutions. The degree of such activity correlates with the quality and content of their training in higher education institutions. It is noted that the systematicity of qualitative result of social rehabilitation, which is achieved through the use of certain social and pedagogical techniques, becomes important in this context. An attempt was made to propose a list of these techniques by using the environmental approach and formulating the professional tasks of a social pedagogue in the system of early social rehabilitation. Therefore, the developed by the author essential content of the operational-cognitive component of future social pedagogues' readiness involves the deep understanding of the essence and content of the activities of a social pedagogue in institutions providing early social rehabilitation services; the productivity of the skills acquired by students, their ability to ensure the technological effectiveness of socio-pedagogical activities in early social rehabilitation. Each of the identified components needs to be detailed by the clarification of its performance and further selection of diagnostic tools, which is the scientific perspective of research in this area.

Key words: professional readiness, components of readiness, professional abilities, techniques, special needs.